

რა გზით ვიაროთ?

თამაზ კუნჭულია-საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, სეგმენტი, ინტეგრაცია, ევროკავშირი, სტატეგია, ახალი ხედვა, დახმარება.

რეფერატი

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მონაცემებით, მიმდინარე წლის ბოლო თვეში, მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) 7,5%-ით გაიზარდა, ხოლო საშუალო თვიურმა ზრდამ, 2018 წელს 6,1% შეადგინა, რაც რეგიონის ქვეყნებს შორის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია.

მშპ-ს ზრდაზე გავლენა იქონია მაკროეკონომიკის სტაბილიზაციისათვის ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებებმა. ამავე დროს, გაეროს ეგიდით იუნისეფის მიერ ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ქვეყანაში გაიზარდა სიღარიბე და მან 21,9% შეადგინა, ხარჯებმა გადააჭარბა მოსახლეობის შემოსავლებს, რომლის გადაფარვა ბანკებისაგან აღებული სესხებით მოხდა, რამაც თავის მხრივ განაპირობა ჭარბვალუა-ნობის ზრდა.

ერთის მხრივ, ეკონომიკის დაჩქარებული ზრდა და მეორეს მხრივ, მოსახლეობის გაღარიბების ტენდენციის ჩამოყალიბება ეკონომიკის არასწორი განვითარების შედეგია და სერიოზულ ანალიზს საჭიროებს.

კერძოდ, საჭიროა ეკონომიკის იმ სეგმენტის განვითარება, რომელიც უშუალოდ იწვევს ოჯახების შემოსავლების ზრდას. გარდა ამისა, წინასწარვე სერიოზული ღონისძიებების გატარება აუცილებელი იმ მოსალოდნელი ცვლილებების გათვალისწინებით, რაც ქვეყნის ევროკავშირში გაწევრიანებისას შეიძლება მოხდეს.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მონაცემებით, მიმდინარე წლის ბოლო თვეში საქართველოში მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) 7,5%-ით გაიზარდა, ხოლო 2018 წელს ყოველთვიურმა ზრდამ 6,1% შეადგინა, რაც რეგიონის ქვეყნებთან შედარებით ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია.

ბუნებრივია, ზრდის ტემპების დაჩქარებას ხელი შეუწყო ხელისუფლების მიერ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისათვის გატარებულმა ღონისძიებებმა.

ამავე დროს, გაეროს ეგიდით იუნისეფის მიერ ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ბოლო დროს ქვეყანაში ადგილი აქვს სიღარიბის ზრდას (21,9%). მოსახლეობის მიერ გაწეულმა ხარჯებმა გადააჭარბეს შემოსავლებს, რისი დაფარვაც ბანკებისაგან აღებული სესხებით ხდება.

ერთის მხრივ, მშპ-ს ზრდა და მეორეს მხრივ, მოსახლეობის გაღარიბება ეკონომიკის არასწორი, ბაზარს მინდობილი განვითარების შედეგია.

ეკონომიკური რეგულაციების შემოღება იმას კი არ ნიშნავს, რომ დარგები რომლებიც წარმატებულად ვითარდება, დავამუხრუჭოთ, არამედ ხელი უნდა შევუწყოთ ჩამორჩენილი სფეროების განვითარებას.

ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა აგროსამრეწველო სექტორი, რადგან ქვეყნის მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი აქაა დასაქმებული. ამ სფეროში შემოსავლების ზრდა ყველაზე სწრაფად აისახება ქვეყნის ეკონომიკაზე.

გარდა შემოსავლების ზრდაზე მოქმედი ფაქტორებისა, ეკონომიკის პერსპექტიული დარგების განსაზღვრისას, გასათვალისწინებელია ის ცვლილებები, რაც შესაძლებელია აგრარულ ეკონომიკაში მოხდეს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებისას.

მდგომარეობას ართულებს ისიც, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობა მრავალდარგოვანია. ქვეყნის შედარებით მცირე ტერიტორიაზე სოფლის მეურნეობის საწარმოო სპეციალიზაციის 13 ზონა და 8 ქვეზონაა.

ჩვენ, საშუალება არ გვაქვს ვაწარმოოთ თუნდაც რამდენიმე სახის პროდუქცია, რითაც ქვეყნის „შენახვა“ შეგვიძლია.

სოფლის მეურნეობის მრავალდარგიანობა, მცირე მეურნეობების მაღალი ხვედრითი წონა, ევროკავშირში გაწევრიანებისათვის მისაღწევი ცვლილებები, გვადიძულებს აგროსამრეწველო სექტორში განვახორციელოთ სერიოზული ეკონომიკური ღონისძიებები, რომლის გამოყენებაც, მრავალმხრივ ბუნებრივ პირობებთან ერთად, შეგვინარჩუნებს სასოფლო-სამეურნეო წარმოებას, სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მცირე რაოდენობით შესყიდვის პირობებს.

რა უნდა გაკეთდეს ამისათვის:

- სამთავრობო კომისიამ სოფლის მეურნეობის საწარმოო სპეციალიზაციის ზონების მიხედვით უნდა შეარჩიოს ერთ ან ორი სახის პროდუქცია, რომლის წარმოებასაც წახალისებს (შესყიდვების დროს ფასის სუბსიდირებით ან სხვა ფორმით). სახელმწიფო დახმარების აღმოჩენის ერთ-ერთი პირობა იქნება წარმოების ორგანიზაციის ახალი ფორმის დანერგვა. ვთქვათ, ხორბლის წარმოებისას, მეწარმეებისაგან მისი შესყიდვა ან შენახვა სერთიფიცირებული საწყობების მიერ, სამომხმარებლო ან სხვა ფორმის კოოპერატივში ფერმერების გაერთიანება.
- სასოფლო-სამეურნეო წარმოების გადამამუშავებელ ან სხვა ფორმის საწარმოსთან ინტეგრირება იმ პირობით, რომ სამრეწველო საწარმოს მიერ მიღებული მოგების ნაწილი გადაანაწილდეს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მწარმოებლებზე.
- სასოფლო-სამეურნეო სპეციალიზებული კოოპერატივისათვის სახელმწიფოს მიერ გადამამუშავებელი საწარმოს შესყიდვა იმ პირობით, რომ კოოპერატივები უზრუნველყოფენ წარმოების გარდა, სხვის მიერ წარმოებული ნედლეულის გადამამუშავებას.
- სახელმწიფო ქმნის სპეციალიზებულ ფონდს, საიდანაც ახდენს სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შესასყიდი ფასის სუბსიდირებას.
- ანალოგიური ფონდები იქმნება სასუქებისა და ქიმიკატების შესასყიდად, სუბსიდირებისათვის წინასწარ დადგენილი პირობების შესრულების შემთხვევაში.
- სახელმწიფო ამუშავებს და აფინანსებს იმ დარგების აღდგენის პროგრამებს, რომლებიც წლის მანძილზე ყველაზე ხანგრძლივად უზრუნველყოფენ მოსახლეობის დასაქმებასა და გარკვეულ შემოსავლებს.
- სახელმწიფო აქტიურად ერთვება კერძო დარგობრივი ასოციაციების ჩამოყალიბებაში, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ პროდუქციის წარმოებაში, საწარმოების მატერიალურ-ტექნიკური მომსახურების საქმეში სიახლეების დანერგვისა და კადრების მომზადების საკითხების გადამწყვეტაში.
- სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურების მონაწილეობით იხსნება შერეული ტიპის გაერთიანებები, რომლებიც დაკავებულნი იქნებიან თესლის, ჩითილის, ნერგის წარმოებით, მეცხოველობაში-სანაშენე საქმიანობით.
- უნდა ჩამოყალიბდეს ხელოვნური განაყოფიერების კერძო ქსელი, რომელიც იმუშავებს ამ საქმეში ყველაზე მეტად დაწინაურებული სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელობით.
- უნდა შემუშავდეს ღონისძიებები მცირე, საშუალო და მსხვილი (100 სული და მეტი) მერძეული და მეხორცული მიმართულების ფერმების ჩამოსაყალიბებლად.

ესაა ღონისძიებების ის არასრული ჩამონათვალი, რომლის განხორციელება უნდა დაიწყოს ამ ეტაპზე და დამთავრდეს გონივრულ ვადაში.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს სპეციალისტების მომზადება-გადამზადების უწყვეტი სისტემის ჩამოყალიბებას, რაც განაკუთრებით რთული ამოცანაა.

ყველაზე დიდი უბედურება, რაც ჩვენ გვჭირს, ესაა სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ხელაღებით გაუქმება და მათ ნაცვლად კვლევითი საქმიანობის უფლების გადაცემა კერძო სასწავლო დაწესებულებებისათვის, რომელთაც ყველაზე კარგად შეუძლიათ არა ქვეყნის, არამედ საკუთარი ინტერესების გათვალისწინება.

დღეს, სოფლის მეურნეობის გაძლოა მეცნიერების წარმოების პროცესში მონაწილეობის გარეშე, ნიშნავს ტექნოლოგიების საუკუნეში ჩამორჩენილი მეთოდების გამოყენების ანაბარად წარმოების დატოვებას და ეს ასეცაა.

ქვეყნის აღმასრულებელ ხელისუფლებაში არ არსებობს რგოლი, რომელიც უშუალოდ იქნება პასუხისმგებელი მეცნიერების მიღწევების წარმოებაში დანერგვაზე.

არაფერს ვამბობთ იმაზე, რომ დაგვიანებით დანერგილი სიახლე, მეცნიერების სწრაფი განვითარების გამო, უკვე მოძველებულია იმ ქვეყანაში, საიდანაც ის შემოვიტანეთ.

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის დონე დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ ეკიდება სახელმწიფო მეცნიერების განვითარებას.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულ აკადემიასა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიას, რომლებიც სახელმწიფოს მრჩველებად ითვლებიან, დღესაც არ დაბრუნებიან სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები.

ასეთი დამოკიდებულება მეცნიერებებისადმი ყოვლად მიუღებელია. თუ ეს შეგნებულად კეთდება, კატასტროფის ტოლფასია და თუ შეუგნებლად-იგივეა, რადგან შედეგი ერთი და იგივეა.

ზემოთ შევხებით საკითხს, რომელიც შესაძლოა დადგეს სოფლის მეურნეობის წინაშე, საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების დროს.

პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ ევროკავშირი ყველა ქვეყანას უსაზღვრავს იმ პირობებს, რომლებიც უნდა შეასრულონ მათ ევროკავშირში პროდუქციის ექსპორტისას.

ასოცირების ხელშეკრულებაზე ხელმოწერა, ბუნებრივია, გულისხმობს რომ ეს სამუშაოები დაწყებულია.

თუ გავითვალისწინებთ საქართველოს სოფლის მეურნეობის თავისებურებებს, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ეს ჩამონათვალი გრძელი არ იქნება. დღევანდელი გადასახედიდან ეს შეიძლება იყოს ღვინო, თაფლი და კიდევ რამდენიმე დასახელების პროდუქცია, აგრეთვე ტურიზმი, განსაკუთრებით მისი ოჯახური ფორმა.

გაწევრიანებამდე დარჩენილი წლები უნდა მოვახმართ იმას, რომ ამ პერიოდისათვის საქართველოს სოფლის მეურნეობა ბუნებრივ-ეკონომიკური პირობების გათვალისწინებით, ევროპისათვის საინტერესო გახდეს. ეს შესაძლებელი გახდება, თუ გამოვაცხადებთ, რომ საქართველო ისწრაფვის თანდათანობით გადავიდეს ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოებაზე.

ამ მიზნით საჭიროა ბუნების დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში ჩამოყალიბდეს ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების სამმართველო, რომელიც დაკომპლექტდება გამოცდილი, საქმის ღრმად მცოდნე კადრებით.

ყველა მოსამზადებელი სამუშაო უნდა ჩატარდეს ამ სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელობით.

ბიოწარმოებაზე გადასვლის სტრატეგია უნდა ითვალისწინებდეს გეგმის შემუშავებას, რომლის მიხედვითაც უნდა მოხდეს ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოებაზე გადასვლა.

იგი უნდა ითვალისწინებდეს შემდეგი საკითხების გადაწყვეტას:

- იმ გეოგრაფიული ადგილების შერჩევა, სადაც განსაზღვრულია პირველ რიგში ბიოწარმოების დაწყება;
- შერჩეული ბიოსაწარმო ადგილების მიხედვით საწარმოებელი პროდუქციის განსაზღვრა;
- ნიადაგის, წყლის, ჰაერისა და წარმოების პირობების შესწავლა;
- აგრო და ზოოტექნიკური ღონისძიებების დამუშავება, რომლის გამოყენებითაც მოეწყობა ბიომეურნეობა;
- ბიოწარმოებისათვის ტრენინგების ჩატარება;
- სახელმწიფოს მიერ ბიოწარმოების სერტიფიკატის ღირებულების დაფარვა;
- სერტიფიცირების, კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსების გავლა ევროპის ქვეყნებში;
- პროდუქციის მომზადება (შეფუთვა, ტრანსპორტირება, დოკუმენტაციის შევსება) ევროპის ბაზარზე შესატანად;
- ბიოპროდუქტების გაყიდვების წლიური შედეგების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება საზოგადოებისათვის და სამომავლო გეგმების შემუშავება.
- კონვერსიაზე მეურნეობის გადაყვანის პროცესის დაწყება;

ვინაიდან ევროპელი მომხმარებელი ძირითადად სამრეწველო საფუძველზე წარმოებულ პროდუქციას მოიხმარს, რომელიც არ გამოირჩევა გემური თვისებებით, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციასთან ერთად, ევროპას უნდა შევთავაზოთ საჭირო პროდუქტები. პირველ რიგში სხვადასხვა სახის ხორცი, რძე და რძის პროდუქტები, სხვადასხვა სახის ხილი, ბოსტნეული, მწვანილი და სხვა.

საგემოვნო თვისებები გაპირობებულია პირუტყვის მოვლა-შენახვის წესით-წლის უმეტეს დროს სამოვარზე საქონლის ძოვებით, მათ შორის მთის სამოვრებზე, წელიწადში თითქმის 4 თვის მანძილზე.

გემური პროდუქტების წარმოებაზე ხარჯების ნაწილობრივი შემცირების მიზნით, შესაძლებელია მყიდველებთან შეთანხმებით საქონლის დაკვლა, იალალებიდან დაბრუნებისთანავე და მაცივარში შენახვა.

ქართულ პროდუქციაზე არსებულ მოთხოვნას ადასტურებს როგორც მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის, ასევე ცხვრის სულადობის ცოცხლად გაყიდვის ზრდაც.

გასულ წელს საქართველოდან რეალიზებულია თითქმის 100 ათასი სული მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი.

აღნიშნული ტენდენცია მიუთითებს საქართველოში მეხორცეული მიმართულების მეცხოველეობის განვითარების მომგებიანობაზე იმ პირობით, რომ მეტი ყურადღება დაეთმობა მის კვებას, განსაკუთრებით ზამთრის თვეებში. უფრო კარგი იქნება თუ მოხერხდება ფერმებში უცხოური მეხორცეული მიმართულების საქონლის შეყვანა.

შესაძლებელია პირუტყვის სუქება მოეწყოს ოჯახურ პირობებშიც.

ცალკე საკითხია საქართველოში ოჯახური ტურიზმის განვითარება, რისთვისაც გამოსადეგია საქართველოს ტერიტორიის უმეტესი ნაწილი, სადაც საინტერესო ბუნებასთან ერთად, გვხვდება ისტორიული ძეგლები და მცირე, ნატურალური ტიპის მეურნეობები.

ქართული სტუმარტმოყვარეობისა და კერძების სიმრავლის გათვალისწინებით, ტურიზმის ეს ფორმა უაღრესად მომგებიანი გახდება, და, რაც მთავარია, გამოიწვევს ოჯახური ბიუჯეტის ზრდას, აქედან გამომდინარე ყველა დადებითი შედეგით.

პირველ ეტაპზე სახელმწიფომ უნდა განსაზღვროს ის რეგიონები, მუნიციპალიტეტები და მათში არსებული ოჯახები, სადაც შესაძლებელია ტურიზმის ოჯახური ფორმის განვითარება, ამ მიზნით შესასრულებელი სამუშაოები და საჭირო თანხები.

უმჯობესია, თუ საწყის ეტაპზე ვიზრუნებთ არა ტურისტების რაოდენობის გაზრდაზე, არამედ მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესებაზე. ასეთი მიდგომით შესაძლებელი გახდება მოცემულ რეგიონში, მუნიციპალიტეტში, ოჯახური ტურიზმის სტანდარტის შემუშავება, ადგილობრივი ბუნებრივი პირობების, არსებული ისტორიული ძეგლების, მოსახლეობის ტრადიციების გათვალისწინებით. ასეთი მიდგომა ენობრივი ბარიერის გადალახვისათვისაა აუცილებელი.

როგორც განვითარებული სახელმწიფოების გამოცდილებიდან ჩანს, ოჯახური ტურიზმის რეგიონებში განსხვავებულია დახმარებები წვრილი და მსხვილი ფერმერებისადმი, რაც ხელს უწყობს როგორც მცირე ნატურალურ მეურნეობების შენარჩუნებას, ისე მსხვილი სასაქონლო მეურნეობის განვითარებას.

მცირე მეურნეობების ნატურალური ბუნების შენარჩუნებისაკენ მიმართული დახმარება ახალისებს უცხო ენის შესწავლას, ნედლეულის წარმოებისა და გადამამუშავების ტრადიციული მეთოდების შენარჩუნებას, ოჯახში წარმოებული ჭარბი პროდუქტის შეუფერხებლად რეალიზაციას და სხვა ისეთ ქმედებებს, რომლებიც საინტერესოა ოჯახში მყოფთათვის და თან ხელს შეუწყობს საოჯახო შემოსავლის ზრდას ანუ ინკლუზიური ეკონომიკის განვითარებას.

რაც მთავარია, ასეთი დიფერენცირებული მიდგომით სახელმწიფო ხელს უწყობს მოცემულ ტერიტორიაზე როგორც მცირე, ასევე მსხვილი მეურნეობის წარმატებულ საქმიანობას.

სახელმწიფოს მხრიდან ფერმერისადმი გაწეული დახმარება არ გამოირიცხავს მცირე მეურნეობაში წარმოებული ზედმეტი პროდუქციის რეალიზაციას.

დადებითი როლის შესრულება შეუძლია ინკლუზიური ეკონომიკის ფარგლებში გადამმუშავებელი მრეწველობის განვითარებას, რომელსაც სოფლის მეურნეობის მრავალდარგიანობის გამო, შეუზღუდავი შესაძლებლობები გააჩნია.

ძალიან დიდია სახელმწიფოს როლი ბრენდული წარმოების განვითარებაში. იგი საწყის ეტაპზე შეიძლება გამოიხატოს საგადასახადო შეღავათების დაწესებაში, ბრენდული წარმოების სწავლების მოწყობაში, ბრენდული წარმოების მოსაწყობად გრძელვადიანი კრედიტების გამოყოფაში, ბრენდული მეწარმეებისათვის სპეციალური გამოფენების მოწყობაში და მრავალი სხვა.

ოჯახური ბრენდული წარმოების განვითარებას ყოველმხრივ სჭირდება ხელშეწყობა, მაგრამ თუ სახელმწიფოს ამისი შესაძლებლობა არა აქვს, მაშინ შეღავათები შეიძლება მიმართოს იმ პროდუქციის წარმოებაზე, რომლის დაჩქარებული განვითარება მის ინტერესებშია.

რაც შეეხება გადამმუშავებელი მრეწველობის განვითარებას, იგი თანამედროვე მოთხოვნებისა და ინტერესების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს.

თუ გავითვალისწინებთ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებიდან მიღებული შემოსავლების განაწილებას, სადაც ფერმერზე ანუ უშუალო მწარმოებელზე მოდის მიღებული შემოსავლების 1 წილი, წარმოების საშუალებების სეგმენტზე-6, გადამმუშავებელი მრეწველობის საწარმოზე 10 წილი-ნედლეულის მწარმოებელის კუთვნილი წილი შემცირების ტენდენციით ხასიათდება.

ამ შემთხვევაში ნედლეულის შესასყიდი ფასების გაზრდის პრაქტიკა გადამწყვეტ როლს ვერ შეასრულებს.

წარმოების ორგანიზაციის ახალი ფორმების ძიებისას ყველაზე კარგია ნედლეულის მწარმოებლების ინტეგრირება გადამმუშავებელ საწარმოსთან, საბალანსო მოგების ნაწილის მათზე გადაანაწილების პირობით.

პრობლემის სიმწვავეს გათვალისწინებით, საჭიროა სახელმწიფოს მიერ ყველა მიმართულებით ღონისძიებების დასახვა და მათ შესრულებაზე პასუხისმგებელი პირის დანიშვნა, რომელიც საქმის კურსში ჩააყენებს როგორც მას, ასევე საზოგადოებას-მისი მიმდინარეობის თაობაზე.

როგორც ადამიანების შემოსავლების გაზრდის შესაძლებლობა, რასაც ითვალისწინებს ინკლუზიური ეკონომიკა, აუცილებელია საშუალო ფენის განვითარებისათვის.

სახელმწიფომ ქმედითი ნაბიჯები უნდა გადადგას ამ სასიცოცხლო მნიშვნელობის ფენის განვითარებისათვის და გადაწყვეტილება ამის მიხედვით უნდა მიიღოს.

What is the Right Path to Take

Tamaz Kunchulia – Academician of the Academy of Agricultural Sciences of Georgia

Key words: economy, segment, integration, European Union, strategy, new vision, assistance.

Abstract

According to the International Monetary Fund (IMF) data, Georgia's Gross Domestic Product (GDP) growth in the last month of the current year was 7,5% and average monthly growth for 2018 was 6,1% that is the highest indicator among the countries in the region.

GDP growth was the result of the government's measures implemented to stabilize micro-economy. At the same time, The United Nations Children's Fund's (UNICEF) survey show that poverty rate has grown and made 21,9% in the country. Expenses exceeded income of population and the gap was covered by bank loans that, in its turn, lead to excess loans. Accelerated growth rate of economy, on the one hand and trend of impoverishment of population, on the other, is the result of incorrect economic development that requires deep analysis.

In particular, the segment of economy that contributes to increase of households' income should be developed. In addition, serious preventive measures need to be implemented taking into account the changes that will occur as a result of country's accession to the European Union (EU).